

26.1.1965
(19.-20.1.)

СТЕНОГРАФСКИ ПРОТОКОЛ

НА СЪВМЕСТНОТО ЗАСЕДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА ПАРТИЯТА И МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ, СЪСТОЯЛО СЕ
НА 26.1.1965 ГОДИНА

/ Открито в 9 часа /

ПРЕДС.БОРИС ВЕЛЧЕВ: Другари, откривам съвместното заседание на Централния комитет на Партията и на Министерския съвет.

За дневен ред се предлага една единствена точка:

Информация за работата на съвещанието на Политическия консултативен комитет на държавите-участници във Варшавския договор.

Имате ли някакви съображения по дневния ред?

ГЛАСОВЕ: Няма.

ПРЕДС.БОРИС ВЕЛЧЕВ: Който е съгласен с дневния ред, моля да гласува.

Има думата др. Иван Башев да изнесе информацията.

ИВАН БАШЕВ: Другарки и другари, както е известно, на 19 и 20 януари 1965 година във Варшава се състоя съвещание на Политическия консултативен комитет на държавите-участници във Варшавския договор. На съвещанието взеха участие първите секретари на централните комитети на комунистическите и работническите партии, ръководителите на правителствата, министрите на народната отбрана и министрите на външните работи на СССР, България, Чехословакия, ГДР, Румъния, Унгария и Полша, а също така и главнокомандувачият обединените въоръжени сили на страните от Варшавския договор - маршал А.А.Гречко.

Зъложено ми е да информирам пленума на ЦК на БКП за работата и решенията на съвещанието.

Инициативата за свикване на съвещанието на Политическия консултативен комитет на държавите-участници във Варшавския договор изхождаше от Политбюро на Централния комитет на Германската единна социалистическа партия. В началото на месец ноември т.г. другарят Валтер Улбрихт се обърна с писмо до първите секретари на комунистическите и работнически партии - без Албания, за свикване на съвещание на Политическия консултативен комитет на държавите-участници във Варшавския договор на 27 и 28 ноември 1964 година. Съвещанието, според предложението на другаря Валтер Улбрихт - трябваше да разгледа въпроса за отношението на социалистическите държави към проектираното съвещание на многостранни ядрени сили на НАТО и да набележи съответни мероприятия.

Страните-участници във Варшавския пакт отговориха по принцип положително на предложението на ЦК на ГЕСП. Само Чехословакия и ГДР, съгласявайки се с германското предложение, изразиха пожелание съвещанието да се проведе не през ноември 1964 г., а през януари 1965 година. Съображенията на русънските другари бяха, че е по-целесъобразно да се изчака декемврийската среща на външните министри на страните от НАТО в Париж, където разногласията сред тия страни по въпроса на многостранните ядрени сили биха могли да се проявят по-ясно и определено. При това положение ЦК на ГЕСП предложи в началото на декември да се проведе подготвително съвещание на зам.министрите на страните-членки на Варшавския договор, а самото съвещание да стане през януари. Такова предварително съвещание бе проведено във Варшава на 10 декември 1964 година. На него присъствуваха зам.министрите на външните работи на всички държави от Варшавския договор с изключение на НР Албания, която не беше поканена. На тази среща русънският представител предложи на съвещанието на Политическия консултативен комитет да бъдат поканени да участвуват и Албания, като член, а Китай, Монголия, Виетнам и Корея - като наблюдатели.

На предварителното съвещание бяха взети единодушно следните решения: 1/ Съвещанието на Политическия консултативен

комитет да се проведе във Варшава на 19 януари 1965 година; 2/ дневният ред на съвещанието да бъде - "Позицията на страните-участници във Варшавския договор във връзка с плановите за създаването на многостранни ядрени сили на НАТО"; 3/ на съвещанието да се покани и Албания; 4/ на съвещанието да не се изнася общ политически доклад, а всяка страна да изложи своите съображения и предложения, като инициатор на съвещанието първа да се изкаже делегацията на ГДР; 5/ Политическият консултативен комитет да излезе с общ заключителен документ - комюнике; 6/ в работата на съвещанието да вземе участие и главнокомандущият военните сили на държавите от Варшавския договор маршал Гречко; 7/ наблюдатели от социалистическите страни, нечленували във Варшавския договор, да не се канят.

В изпълнение на решението да се покани Албания да вземе участие в съвещанието на Политическия консултативен комитет, правителството на Полша отправи покана до правителството на НР Албания. В отговор на тази покана, правителството на Албания изпрати непосредствено преди съвещанието писмо-отговор от 22 страници до Политическия консултативен комитет на държавите-участници във Варшавския договор. Това писмо е написано в недружелюбен и остър антисъветски тон. В него са намерили място груби нападки срещу ЦК на КПСС и Съветското правителство. В писмото се посочва, че Албанското правителство неоднократно се е изказвало против плановите за снабдяване на Западна Германия с атомно оръжие, водило е, води и ще продължава да води борба против опитите на САЩ да предадат на бонското правителство ядрено оръжие. Според албанските ръководители обаче опасността за даване на атомно оръжие на Западна Германия произлиза и се засилва в резултат на "антимарксовската, анти-социалистическата и капитулантска политика пред американския империализъм на съветското правителство, начело с Н.С.Хрушчов" Сключването на Московския договор - по тяхно мнение - служи на интересите на империалистическите подпалвачи на войни и насочава американския империализъм. Албанските лидери смятат, че сегашната политика на съветското правителство способствува за подготовката на война от страна на американския империалист

За да се поправят патубните грешки, които, според албанските ръководители, били допускати от съветското правителство поддържано от правителствата на другите социалистически страни, необходимо да се направи следното: да се подпише, колкото се може по-скоро мирен договор с ГДР; организацията на Варшавския договор да заяви официално, че ако САЩ въоръжат Западна Германия с атомно оръжие, под формата на многостранни ядрени сили, или под каквато и да е друга форма, като ответна защитна мярка да бъдат въоръжени при това ефективно, всички социалистически страни с ядрено оръжие; колкото се може по-скоро да се денонсира Московският договор от правителствата на социалистическите страни, които са го подписали.

След като обвинява ръководството на СССР от периода на Н.С.Хрушчов за денонсиране на албано-съветските договори, скъсване на дипломатическите отношения между Албания и СССР и други, албанското правителство поставя следните искания: Албания да бъде материално обезщетена за нанесените ѝ вреди; да бъде запозната със протоколите на всички заседания на Политическия консултативен комитет, на които не е участвувала; да се нормализират дипломатическите отношения с Албания.

В писмото на правителството на НР Албания се съдържат неправилни политически формулировки, остър и недопустим език и се прави опит да се поставят ултимативни условия на другите страни-участници във Варшавския договор, едва ли не да капитулират пред исканията на Албания. Албанското правителство заплашва, че ако писмото не бъде прочетено на заседание на съвещанието на Политическия консултативен комитет, то ще го публикува.

След като се запознаха с писмото на албанското правителство, страните-членки на Политическия консултативен комитет единодушно констатираха, че НР Албания се отказва да участва във работата на Варшавския договор и че при тази обстановка въпросът за по-нататъшното участие на Албания в работата на Варшавския договор зависи от решението на самото

албанско правителство. Идинодушието и спокойствието, с което бе взето това решение, е израз на дълбокото убеждение за правилността на политиката на държавите-участници във Варшавския договор. Тази политика оставя на Албания открити врати за сътрудничество със страните от Варшавския договор, ако албанското правителство пожелае да тръгне по този път.

Съобщението на Политическия консултативен комитет възложи на правителството на Полската народна република да съобщи незабавно на правителството на НР Албания това решение.

II.

Другари, съобщението на Политическия консултативен комитет изслуша първите секретари на комунистическите и работническите партии на държавите от Варшавския договор. В обмяната на мнения се направи следната оценка на международното положение, която почива главно на съдържащите се в изказването на др. Брежнев мисли.

Създаването на ИЯС в една или друга форма, във връзка със стремението на ГФР да се добере пряко или косвено до ядрено оръжие, представлява сериозна заплаха за мира в Европа и следователно в света. Въпросът за многостранните ядрени сили на НАТО, или според английския вариант - на "атлантически сили", не може да се разглежда обаче изолирано, извън измененията, които стават в съотношението на силите на международната арена, извън онзи разностранна и напрегната борба, която водят социалистическите страни, международната работническа класа, начело с комунистическите партии и националноосвободителното движение против империализма, против неговата политика на агресия и поробване на народите. Фактите показват, че империалистическите държави и преди всичко най-голямата от тях - САЩ се стремят да усложнят външните условия за строителството на социализма и комунизма в социалистическите страни, да разкъсат единството и сплътеността на социалистическата

общност, с всякакви средства да смажат националноосвободителното движение, да спънат преминаването на нови изроци по пътя на социализма.

Международната обстановка обаче като цяло се развива в полза на социализма, в полза на освободителното движение, в полза на народите, които се борят за мир.

Независимо от всичко това, трябва да се има предвид, че международното положение е сложно и противоречиво. В редица райони на света се води остра и напрегната борба, която още веднаж потвърждава, че природата на империализма, неговите агресивни стремежи, не са се изменили. Империалистите са разтревожени от растежа на силите на социализма и прогреса и се опитват да си възвърнат позициите, извоювани от народите в резултат на освободителната борба. Но техните възможности вече не са такива, каквито бяха по-рано.

Успехите на социалистическите страни, на международното работническо движение, на националноосвободителните революции подриват и разрушават империалистическата система. Постиганията на СССР в развитието на ядреното дело лишиха САЩ от атомен монопол и отслабиха значението на тяхната военна сила. Военната техника, създадена от съветските учени, конструктори, инженери, изобретатели, работници, гарантира възможността да се нанесе такъв стъргачен удар върху всеки агресор, че империалистите не могат да не държат сметка за това. В Съветски съюз се извършва голяма работа за по-нататъшното усъвършенстване на най-новите видове оръжия. Империалистите знаят за големите отбранителни възможности на СССР, които са изключителен фактор за цялата социалистическа общност. Те знаят, че едно нападение срещу социалистическите страни, една агресивна война срещу тях ще повлече след себе си съкрушително ядрено възмездие върху агресорите. Империалистите не могат да отидат към разпалване на световна термоядрена война против социалистическите страни, без с това да обрекат на гибел своите собствени страни.

При тези условия империалистите отделят все по-голямо внимание на политическите, икономическите и идеологическите средства за борба срещу социализма. Те също така залагат на така наречените локални войни, като предполагат, че притежаването на ядрено оръжие може да послужи като застраховка на агресора да не получи заслужената разплата. С оглед на това разбиране на западните империалисти трябва да се подхожда съответно към въпроса за усъвършенствуването и на оръжията от обикновен тип, с които разполагат социалистическите държави, за подпомагане с оръжие народите, които са подложени на империалистическа агресия.

Опитът показва, че всяко стъпване напред по пътя на смекчаване на международното напрежение се извършва в трудна и сложна борба срещу империалистическите държави. Доволното те стигат към признаване на принципа на мирното съвместно съществуване на държави с различен обществен строй, те вършат това само под натиска на социалистическите страни, на комунистическото и работническо движение, под натиска на независимите държави от Азия, Африка и Латинска Америка.

Верен на своята хищническа природа, империализмът се стреми да компенсира всяка принудена крачка по пътя на смекчаване на международното напрежение с провокации и военни авантюри ту в един, ту в друг район на света. И ако не се води решителна борба срещу империализма, той е способен да разпали агресия в по-малки или по-голям мащаб, за да се опита да потопи в кръв борбата на народите за свобода и социален прогрес.

САЩ извършват сериозни провокации срещу Куба. Американските управляващи кръгове, в това число и Джонсън, заявяват, че САЩ нямат намерение да нахлуват в Куба, нямат агресивни намерения по отношение на нея, но продължаването на икономическия бойкот, поддръжката на емигрантите, антикубинските мероприятия на латиноамериканските държави по линията на Организацията на американските държави и по нареждане на САЩ говорят красноречиво за агресивните действия на САЩ по отношение на Куба. За социалистическите страни е необходимо постоянно да

бъдат бдителни и да оказват подкрепа на братска Куба. Подкрепата на Куба е интернационален дълг на всички социалистически държави, на всички свободолюбиви народи.

В Южен Виетнам САЩ водят открито война срещу виетнамския народ. Поддържат там големи военни въоръжени сили. Политиката по отношение на Виетнам е илюстрация за общия агресивен курс на САЩ в Югоизточна Азия. Въпреки всички свои неуспехи и провали, американските империалисти не се отказват от опитите за военно романиране на въпроса в Южен Виетнам. Не са изключени и възможности от нови американски агресивни акции против Демократична република Виетнам. Ако се наложи, социалистическите страни ще окажат братска помощ на ДР Виетнам в защита на нейния суверенитет, независимост и териториална цялост.

Израз на агресивната политика на империализма, на неговите опити да си възвърне загубените позиции в Африка е нестдавната интервенция в Конго. Откритата намеса на империалистите във вътрешните работи на други народи, опитите им да нанесат своята власт със силата на оръжието могат да продължат, ако не им се даде необходимият отпор.

Всичко това подчертава необходимостта от бдителност на социалистическите страни срещу агресивните действия на империализма. Империалистическите държави се опитват да проучат какво е единството на социалистическите страни, тяхната твърдост и решимост, опитват се да разузнаят няма ли такива слаби места, които те биха могли да използват за свои цели. На международната обстановка налага социалистическите страни да държат сметка за обстоятелството, че големите империалистически държави пускат в ход нови, понякога много коварни методи на борба. Това включва в себе си използването на техните все още големи икономически и технически възможности и ресурси, методите на подкуп и изпращането на агенти, понякога под формата на персонал на така наречения Корпус на мира, а също и идеологически средства за намеса във вътрешния живот на народите и преди всичко на икономически слаборазвитите страни.

Ожесточената борба между двете социални системи, която сега се води в света, изисква укрепване на сплътеността и единството на социалистическите страни, активност във външната политика, гъвкавост и прилагане на различни форми и средства за борба с оглед на обстановката, за да се използва всяка възможност в интерес на страните на социализма, на делото на мира и прогреса.

На фона на така определената международна обстановка, съвещанието на ПКК на страните-членки на Варшавския договор изказа пълно съгласие с оценката за опасните последици от империалистическите планове за МЯС, направена от делегацията на ГДР. Осъществяване на плана за създаване на многостранни ядрени сили на НАТО, под каквато и да е форма, би засилило надпреварата на ядрено въоръжаване, би създаде възможност за въвличане в нея на нови и нови държави, което ще изостри международното напрежение и ще увеличи заплахата от война. Проектът за многостранни ядрени сили представлява от себе си много опасна крачка към разпространяването на ядреното оръжие и при това за сметка на отстъпки пред западногерманския империализъм — най-агресивната сила в Европа. До нестдавна имаше само две ядрени държави, сега те са пет: СССР, САЩ, Англия, Китайската народна република и Франция. След година или след три години те могат да станат още повече, ако не се постави преграда на по-нататъшното разпространяване на ядреното оръжие. Сред капиталистическите държави Западна Германия, Япония, Италия, Израел, Швеция и някои други имат потенциални възможности да станат ядрени сили.

Анализът на съществуващата сега в света конкретна обстановка и на съотношението на силите, преди всичко на икономическия и военен потенциал, показва, че по-нататъшното разпространяване на ядреното оръжие би било не в полза на социалистическите страни.

Опасността от плановите за многостранни ядрени сили се състои още и в това, че така или иначе създаването на тези сили би било едно от средствата за подготовка на нова война. На тази страна на въпроса др. Брежнев наблегна особено силно. Затова борбата за проваляне на плановите за създаване на многостранни ядрени сили на НАТО стана сега обща и много важна задача на социалистическите страни.

При сегашната обстановка е целесъобразно, в противовес на опитите на САЩ и другите империалистически държави да скалпят многостранни ядрени сили, социалистическите държави-участници във Варшавския договор да издигнат на международната арена точна и ясна програма за положителното решаване на въпроса за предотвратяване на по-нататъшното разпространяване на ядреното оръжие. Искането за предотвратяване на разпространяването на ядреното оръжие среща поддръжка и разбиране от страна на огромното мнозинство държави. Това се вижда от настроенията на много участници в Общото събрание на ООН, от известното решение на конференцията на необвързаните страни в Кайро и от редица други факти. Всичко това дава основание да се смята, че издигането на конкретно предложение за неразпространяване на ядреното оръжие ще даде значителен международен ефект.

Едно от важните средства за борба срещу плановите за създаване на многостранни ядрени сили и срещу изострянето на международното напрежение несъмнено е активизирането на най-широко масово движение в самите капиталистически страни. Сега за това се създават благоприятни възможности. Народите на европейските страни и на други държави, които преживяха последствията от Втората световна война,

разпалена от германския фашизъм, не могат да се отнасят спокойно към перспективата за ядрено въоръжаване на Западна Германия. Конкретна и разбираема за народите е задачата да не се допуска създаването от империалистите на многостранни ядрени сили, да се постигне сключването на договор за неразпространяване на ядреното оръжие. Борбата около такава конкретна задача би помогнала да се активизира масовото движение на привържениците на мира, което в последно време явно отслаби своята дейност, би улеснило установяването на по-действен контакт с пацифистичните организации в капиталистическите страни. Представителите на Английската комунистическа партия са казали на съветските другари, че едно конкретно предложение на социалистическите страни за предотвратяване на ядреното оръжие би могло да им помогне значително да активизират борбата срещу опасността от атомна война.

Въпросът за създаването на многостранни ядрени сили не е проста работа и за западните държави. Тук се сблъскват различни, най-противоречиви интереси на съюзниците в НАТО, което беше досега съществена пречка по пътя на осъществяването на този пакт. Обсъждането на въпроса за създаването на обединени ядрени сили се протече вече пет години, като един план се сменя с друг. Съдейки по всичко, проектът за многостранни ядрени сили зема важно място във военно-стратегическите сметки на американския империализъм. САЩ виждат в него средство за провеждане на своята политика в Западна Германия и по възможност за запазване на своя контрол над въоръжените сили и външната политика на капиталистическите държави в Европа. Очевидно е също така, че САЩ се стремят да прехвърлят част от финансовото бреме по надпреварата във въоръжаването върху народите в западноевропейските страни-съюзници в НАТО и особено върху Западна Германия.

Намерението на САЩ да създадат многостранни ядрени сили съвпада със стремежа на милитаристичните кръгове в ГФР, които виждат в това единствения за сега път за притежаване на ядрено оръжие. Участието на Западна Германия в многостранните ядрени сили е пореден ход, след който в най-скоро време ще последват нови искания за отстъпки и нови крачки към пълно притежаване на ядреното оръжие.

Западногерманските империалисти и милитаристи се стремят към това оръжие, за да реализират своя агресивен външнополитически курс, който намира най-ярък израз в искането за ревизия на границите в Европа и в опитите да се окаже натиск върху ГДР, а така също и върху другите социалистически страни. САЩ биха предпочели при създаването на многостранни ядрени сили да избегнат всичко, което поражда разногласия в НАТО и разклаща този империалистически блок. Но очевидно те са заинтересовани преди всичко да въздравят своя съюз с ГФР и затова дори рискът от усложняване на отношенията със някои техни съюзници и преди всичко с Франция не ги спира да продължат усилията за създаване на МЯС.

На почвата на разногласията около проекта за създаването на многостранни ядрени сили на НАТО се появила сериозни пукнатини в рамките на Североатлантическия съюз. Изостри се икономическото съперничество между Англия и ГФР, между Франция и Англия. В Норвегия, Дания и други страни започват да говорят, че след изтичането на срока на Североатлантическия договор през 1969 год. този блок може въобще да прекрати своето съществуване. Неотдавна де Гол в разговор с журналисти направо заяви, че организацията НАТО е остаряла и затова не може да съществува още дълго. Ясно се определи отрицателното отношение на Турция към МЯС, която заяви, че няма да участва в тях. Има основание да се счита, че както и